

ERU

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI
VIII. Dizi - Sayı: 23

Uluslararası
Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri
Tarihi, Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu – I

EŞREFOĞULLARI BEYLİĞİ TARİHİ

11-13 Eylül 2014-Beyşehir
(Bildiriler)

Editörler
Mehmet ŞEKER
Ahmet TAŞĞIN
Yakup KAYA

ANKARA, 2018

Eşrefoğlu Camii Ahşap Üzeri Kalem İşleri

Ali Fuat BAYSAL*

Beylikler dönemi sanatı, Anadolu Selçukluları ile Osmanlı arasında kısa süren, fakat temel üslûp özellikleri bakımından farklı gelişmeler gösteren bir dönemdir. Kendi hâkimiyet sahası içerisinde inşa ettiği yapıların tezyînâtında farklı üsluplar gösteren her Beylik, bazı bölgelerde Selçuklu geleneğini sürdürürken bazı bölgelerde yeni arayışlar, denemeler ve uygulamalar ortaya çıkartmıştır. Selçuklu sanatından Osmanlı sanatına geçişi sağlayan bu dönem, aynı zamanda siyasî ve sosyal tarihin çalkantılı olduğu bir zaman dilimidir.

Eşrefoğulları Beyliği XIII. yüzyıl sonlarına doğru Beyşehir ve Seydişehir yöresinde Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey tarafından kurulan bir Türk beyliğidir¹. 1280-1326 yılları arasında yaklaşık 46 yıl hüküm süren Beylik, kısa süre içerisinde büyümüş ve gelişmiştir. İlhanlı Beyi Çobanoğlu Timurtaş'ın, Moğol baskılarına karşı direnemeyen Eşrefoğlu Beyi Süleyman Şâh'ı 1326 tarihinde öldürmesi sonucunda, Beyliğin varlığı da fiili olarak sona ermiştir².

Eşrefoğlu Camii

Eşrefoğlu beyleri imar işlerine büyük önem vermişlerdir. Beyşehir'de Türk mimarisinin nadir eserlerinden olan Eşrefoğlu Camii'nin banisi konusunda bazı tartışmalar olsa da³, Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey tarafından yapı-

* Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, afbaysal@gmail.com

¹ Sait Kofoğlu, "Eşrefoğulları", *TDVİA*, C. 11, İstanbul 1995, s. 484.

² Yazıcızade Ali Efendi, *Tevârih-i Al-i Selçuk*. Haz. Abdullah Bakır, İstanbul 2009, s. 68.

³ M. Akif Erdoğan, "Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camiinin Vakıfları", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.VI, İzmir 1991, s. 91.

rıldığı malumdur. Cami, geçen zaman içerisinde, "Sultan Sancar b. Melikşah b. Alparslan, Süleyman b. Eşref, Süleymaniye, Beyşehir, Eşrefoğlu, Eşrefzâde Camii gibi isimlerle anılmıştır. Tam adıyla Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camii'dir⁴. Eşrefoğullarının hâkimiyetleri altındaki topraklarda bıraktıkları pek çok eser arasında günümüze gelebilen cami, Beyşehir Gölü'nün yüz metre kadar kuzeyinde "İçerişehir" denilen yerde inşa edilen külliye'nin bir parçasıdır⁵. Külliye Süleyman Bey Camii, Süleyman Bey Türbesi, Süleyman Bey Bedesteni, Süleyman Bey Hamamı ve İsmail Ağa Medresesi'nden oluşmaktadır⁶.

Caminin iki kitâbesi bulunmaktadır. Bunlardan biri taç kapıda, diğeri harime açılan çinili kapının kemer alınlığındadır. Birinci kitabede 696 (1296-97) tarihi, çini mozaikle yazılmış olan ikinci kitabede ise 699 (1299-1300) tarihi okunmaktadır. Mevcut kitabelerden binanın en az üç yılda tamamlandığı anlaşılmaktadır. Selçuklu geleneğine bağlı Ulu cami üslûbunda tasarlanan cami Konya Sâhib Ata (1258), Afyon Ulu Cami (1272), Sivrihisar Ulu Cami (XIII. yüzyıl ortası) ve Ankara Ahî Şerafettin Cami (XIII. yüzyıl) gibi ahşap direkli ve düz toprak damlı camilerin en gelişmiş ve en büyük örneğidir⁷. Dönemin önemli yapılarından olan Eşrefoğlu Camii, aynı zamanda Doğanhisar Ulu Camii'nde olduğu gibi, kendinden sonra yapılan birçok cami ve mescide de ilham kaynağı olmuştur⁸.

Eşrefoğlu Camii, kalın taş duvarlı, üst örtüsü ve taşıyıcıları ahşap bir yapıdır. Cami inşâsından günümüze kadar zaruretler neticesinde zaman zaman tamiratlar görmüştür. Önceden düz toprak damla örtülü iken yıkılan caminin tavanı, yapılan onarımlar neticesinde kırma çatı olarak düzenlenmiş, 1941'de

⁴ Hüseyin Muşmal, "XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Beyşehir Kenti'nde Bulunan Müesseseler ve Vakıfları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2006, s. 231., ss. 231-264.

⁵ Yaşar Erdemir, *Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ve Külliyesi*, Beyşehir 1999, s. 19.

⁶ Ahmet Çaycı, *Eşrefoğlu Beyliği Dönemi Mimari Eserleri*, Ankara 2008, s. 24.

⁷ Doğan Yavaş, "Eşrefoğlu Camii", *TDVİA*, C. 11, s. 479-480.

⁸ Yılmaz Önge, "Anadolu'da XIII.-XIV Yüzyıl Nakışlı Ahşap Camilerden Bir Örnek, Beyşehir Köşk Köyü Mescidi", *Vakıflar Dergisi*, S. IX, İstanbul 1971, s. 291.

kiremitle⁹, 1956 ve 1978 yılında bakırla 2004 yılında ise kurşunla kaplanmış-
tır¹⁰.

Eşrefoğlu Caminin iç mekânında, ahşap malzemenin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Üst örtü, örtüyü taşıyan sütunlar, minber, bey mahfili, kadınlar ve müezzin mahfili tamamen ahşaptan bina edilmiştir (Resim: 1). Söz konusu bu ahşap yapıların bir kısmı ahşap işleme tekniği ile bir kısmı da ahşap üstü kalem işi tekniği ile tezyîn edilmiştir.

Cami içerisinde yer alan 7,50 m. yüksekliğindeki kırk iki adet sütun ve altı yüz on iki adet ahşap giriş ve sütunların tamamı orijinal olup üst tavan tahtaları 1965 yılında yenilenmiştir¹¹. Ahşap giriş ve sütunların hammaddesi ise çam ağacıdır¹².

Tezyînât

Selçuklu ve Beyliklerin tezyînât anlayışı çok zengindir. Ortaya konulan eserlerdeki kompozisyonlara baktığımızda bunları çok açık şekilde görebiliriz. Herhangi bir eserde kullanılan desen veya motifin ikinci bir örneği yoktur. Döneme ait diğer eserlerle benzerlik gösterse de asla tekrarı değildir. Esasında İslâm sanatında iki ve üç boyutlu süslemelerde tekrar çok önemli bir unsurdur¹³. Ancak bu tekrar Eşrefoğlu Camii'nde de olduğu gibi modüller farklı biçimlerde tezahür ederler.

Dönemin mimarisinde ve tezyînâtında kullanılan ana malzemeler ağırlıklı olarak taş, çini ve ahşaptır. Fiziki olarak sert ve dayanıklı olan bu malzemelerle inşa edilen mimari öğelerin yüzeyleri bu camide görüldüğü gibi, gerek iç mekânda gerekse dış mekânda olsun gösterişli ve yoğun süslemelerle bezenmiştir.

⁹ Nazım Koçu, "Tarihi Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde Geleneksel Yapı Malzemeleri ve Onarım Çalışmalarının Değerlendirilmesi", *Artium*, C.2, S.1, Gaziantep 2014, s. 59., ss. 58-69.

¹⁰ İsmail Efe, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*, Konya 2013, s. 77.

¹¹ İsmail Efe, *a.g.e.*, s. 77.

¹² Mahmut Akok, "Konya Beyşehir'i'nde Eşrefoğlu Camii ve Türbesi", *Türk Etnografya Dergisi*, S.XV, Ankara 1976, s. 7. İsmail Efe, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi* isimli kitabında, sözü edilen sütun ve girişlerin şedir ağacından olduğunu ifade eder. Bknz: İsmail EFE, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*, Konya 2013, s. 77.

¹³ İsmail Râci el- Farûkî, Luis Lâmia el- Farûkî, *İslâm Kültür Atlası*, İstanbul 1999, s. 449.

Karahanlılar döneminden beri süregelen taç kapı geleneğine bu dönemde de devam edilmiştir. Devrin taş işçiliğinin en güzel bezemeleri, dış mekândaki bu taç kapıların sert yüzeylerine latif bir şekilde uygulanmıştır.

Selçukluların severek kullandığı çini, bu dönem içerisinde de varlığını sürdürmüş, caminin mihrabı ve mihrap önü kubbesi ve harime girişi çini ile tezyîn edilmiştir.

Geleneksel cami mimarimizde yapıların iç mekân tezyînâtı, duvar yüzeylerinden ziyade üst örtüsünde yer alır. Dolayısıyla tezyînât da yapının üst örtü kaplamasına göre şekillenmiştir. Örtü sistemleri yapıya göre değişkenlik gösterdiği için, tezyînâtları ve tezyînâtta kullanılan malzemeler de buna bağlı olarak farklılaşmıştır. Kubbenin kullanıldığı mekânlarda, kubbe tezyînâtı çini veya sırlı tuğla ile tezyîn edilmişken, ahşap örtü ile kapatılan mekânların tavan tezyînâtı kalem işleri ile bezenmiştir¹⁴. Bu dönemde sıva üzeri kalem işi tezyînât görülmez. Eşrefoğlu Camii gibi ahşap örtü sistemine sahip yapıların, ahşap yüzeylerine, ahşap üzeri kalem işi tekniği ile tezyînât yapılmıştır.

Dönem yapılarının ahşap üzeri kalem işi tekniği ile uygulanan tezyînâtlarında desenler çoğunlukla rûmi, münhani, hatâyî, geçme ve geometrik motiflerden oluşmuştur. Kompozisyonlarda ise, aşı boyası, kahverengi, beyaz, siyah gibi tabii malzemelerden elde edilen ana renkler veya onların karışımlarından elde edilen ara renkler kullanılmıştır. Kalem işi uygulamalarındaki motiflerin ışık- gölge değerleri yoktur ve tek boyutludur.

Dönemin en meşhur motifleri rûmiler, münhaniler, geometrikle ve geçmelerdir. Sözü edilen motifler hemen hemen tüm malzemeler üzerinde tezyînât objesi olarak kullanılmıştır. Rûmilerin temeli olarak görülebilecek olan münhaniler, serbest olarak tasarlandıkları gibi, bordür şeklinde veya rûmi ve hatâyî motifleriyle birlikte yer almıştır. Bunun en güzel örneğini Kastamonu Kasaba köy Camii'nin konsol yüzeylerinde görebiliyoruz. Görülen hatâyî benzeri motifler, aslında hatâyî motifine benzetilmiş münhanilerdir. Bu dönem içerisinde münhani motiflerle birlikte rûmiler, açıktan koyuya doğru sistemli bir şekilde tanlanmıştır.

¹⁴ Oktay Aslanapa, *Türk Sanatı*, İstanbul 1993, s. 134.

Dönemin ve bu caminin tezyînâtında en çok kullanılan motiflerinden bir diğeri geometrik motiflerdir. Tezhiplerde, kalem işlerinde, taş, ahşap, çini malzeme üzerinde, hatta ciltlerde sevilerek kullanılmıştır. Belli bir merkezden dışarıya doğru açılan veya iç ve dış bükey olarak birbirlerini kesmekle oluşan bu motifler kenarlarından sınırlandırılmış olsa da muhataba sonsuzluk hissi vermektedir. Yöredeki bazı camilerle birlikte Eşrefoğlu Camii'nin konsol aralarında bu tür tasarımlar görülmektedir. Geometrik motiflere benzeyen bir diğer motif türü ise geçmelerdir. Pek çok sanat eserinde olduğu gibi Eşrefoğlu Caminin tezyînâtında düğüm motifleri veya geçmeler olarak nitelediğimiz tezyînât örnekleri bulunmaktadır. Bu motifler bazı yerlerde kufi yazı üslubunda kullanılırken, bazı yerlerde serbest olarak kompoze edilmişlerdir.

Kalem İşleri

Beylikler devrinden günümüze intikal etmiş ahşap üstü kalem işlerinin en güzel örneklerini, başta Eşrefoğlu Camii olmak üzere, Afyon Ulu Câmi (1272-1277), Sivrihisar Ulu Câmi (1274), Kastamonu Kasaba Köyü Mahmut Bey Câmi (1366)'inde görebiliriz. Söz konusu yapılarda bulunan örnekler, bizlere aynı zamanda dönemin tezyînât anlayışı ve üslûbu hakkında fikir vermektedir.

Eşrefoğlu Camii'nin en yoğun kalem işi tezyînâtı orta sahında yer alır. Buradaki bezemeler için, yukarıdan aşağıya doğru bir sıralama yaptığımızda yaklaşık dört kademeli bir tezyînâtın olduğunu görürüz (Resim: 2). Bunlardan ilki; çatı örtüsünü taşıyan girişlerin uç kısımlarının, aralarına yerleştirilen ve aynı zamanda giriş uçlarını gizleyen levha yüzeylerinde yer alır. Bu yüzeylerde kırmızı zemin üzerine uygulanmış, serbest hatâyî ve rûmî motifli tasarımlar bulunmaktadır. Ancak buradaki hatâyî motifleri zaman içerisinde yapılan bir takım değişiklikler sonucunda Osmanlı klasik dönem hatâyî motifî şekline dönüştürülmüştür. Bu motiflerin geçmiş dönemlerde yapılan onarımlar sırasında ilave edilmiş olmaları mümkündür. Çünkü dönemin diğer yapılarında bu tür hatâyî motifleri yoktur. Sözü ettiğimiz hatâyî motiflerinin en güzel örnekleri Kasabaköy Camiinde açık şekilde görülür ve bu motifler münhani-hatâyî karışımı şeklindedir (Resim: 3).

İkincisi, rûmî-münhani birlikteliğinden oluşan bordür biçiminde tezyînât söz konusudur. Ancak burada münhanilerle oluşturulan motifler veya rozetler

de bir takım değişikliklerle yukarıda bahsettiğimiz hatâyı motifine dönüştürülmüştür (Resim: 4).

Üçüncü, konsol yüzeylerinde, konsol aralarında ve tablalarda bulunur. Konsol tablaları genellikle geometrik motiflerle bezenmiştir. Bunlar aslına en uygun olan ve döneminin en güzel desenleridir. Konsol yüzeylerindeki rûmi, hatâyı ve geçme motiflerin güzel örnekleri bulunur. Desenlerin renklerinde ve fırçalarında birtakım bozulmalar olsa da genel iskelet asli karakterini kaybetmemiştir (Resim: 5).

Dördüncü kısım ise, ana girişin yan ve alt yüzeylerinde yer alan bezemelerdir. Orta sahindaki ana girişlerin yüzeyini kaplayan levhalarda mihrabiye tarzında kompozisyonlar yer almıştır. Bu mihrabiyelelerin iç kısımlarında rûmi ve hatâyı motifli tasarımlar mevcuttur. Bu ana taşıyıcı girişlerin arka yüzeylerinde yer alan bordür şeklinde uzayıp giden münhani tasarımlarının çizgileri değiştirilmek suretiyle hatâyı formuna dönüştürülmüştür (Resim: 6).

Kirişin alt kısmında ise sütun başlığının devamı niteliğinde dekupe parçalar yer alır. Bu parçaların üzerindeki rûmi motifli tasarımlar görülmekle birlikte, münhaniler de vardır. Ancak münhani motiflerin de birçoğunun yapısı bozulmuş, yukarıda bahsettiğimiz şekilde hatâyı motiflerine dönüşmüştür (Resim: 7).

Dönemin en muteber motiflerinden olan geçme motifleri, konsollarla birlikte, kadınlar mahfili ve bey mahfilinin taşıyıcı girişlerinin alt kısmında bir bordür şeklinde uzanmaktadır. Bu kalem işleri, yapının üzerinde fazla oynama yapılmamış olan en orijinal nakışlarından (Resim: 8).

Örtü sistemini taşıyan sütun yüzeylerinde, sütun başlıklarında, mukarnaslarda görülen bezemeler daha basit usuldedir. Sütun yüzeylerine zikzaklı şekiller uygulanırken, başlıklarda rûmi motifli tasarımlar görülür. Mukarnaslarda ise çizgisel rûmi motiflerin yanı sıra sonraki dönemlerde uygulandığını tahmin ettiğimiz bir takım basit şekiller bulunmaktadır (Resim: 9).

Caminin tavan yüzeyinde dikkat çeken bir husus da çökertmeli altı köşeli yıldızlardır. Orta sahinde, yanyana 7 adet bulunan bu yıldızlar hem ahşap işçiliği, hem de kalem işi tezyînâtına sahiptir. Küçük ahşap parçalarla yıldız motifli yapılmış, iç kısımları da kalem işi ile tezyîn edilmiştir (Resim: 10). Bu mukarnas şeklindeki yıldız motifinin bir benzeri, Kastamonu Kasabaköy Mahmut Bey Camii'n de (XIV. yy) görülür (Resim: 11).

Ahşap malzeme ile inşâ edilen müezzin mahfilinde saz yolu üslubunda desenler mevcuttur. Bu desenler yapı ile yaşıt olmayıp, mahfile XVI. yüzyılda ilave edilmiştir. Eser üzerindeki tarih ve desenler bunu göstermektedir. Burada dikkat çeken bir başka husus ise, motiflerin XVI yy. üslubunu yansıtmakla birlikte, motifler arasında farklılıkların olmasıdır. Mahfildeki bu durum, bizlere mevcut tasarımların farklı dönemlerde veya iki farklı usta elinden çıktığı izlenimini vermektedir (Resim: 12,13).

Ahşap künde-kârî tekniği ile inşa edilen minberin köşk kısmında yer alan rûmî motifli kompozisyon, renk ve motifiyle üzerinde oynamalar yapılmayan, yapıyla yaşıt, orijinal kalem işleri olarak tahmin edilmektedir (Resim: 14). Desen üzerinde yer alan rûmî motifler, anatomik yapıları itibariyle dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Simetri eksenindeki dikdörtgen şeklindeki agraflar, XV. yy. Edirne Eski Camiinin kubbe kalem işlerinde de bulunmaktadır.

XIII. yüzyıl ahşap işçiliği ve ahşap üzeri kalem işi tezyînâtına ait en güzel örneklerin yer aldığı bu yapı, üzümlere ifade etmek gerekir ki, 2003-2005 yılları arasında yapılan restorasyonda söz konusu kalem işi süslemelerdeki özelliklerinin birçoğunu kaybetmiştir. Günümüzde kırmızı parlak renkleriyle dikkat çeken bu nadide desenler üzerinde bir takım oynamalar olmuştur. Bu oynamalar, bazen motiflerin yapılarında bazen de desenler üzerinde bazı ilaveler yapılmak suretiyle ortaya çıkmıştır.

Değerlendirme ve Sonuç

1 - Eşrefoğlu Cami, Beylikler döneminden günümüze ulaşmış müzeyyen eserlerden biridir.

2 - Cami iç mekânında, çini mihrap ve mihrap önü kubbesi hariç tamamen ahşap malzemenin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Üst örtüsü, örtüyü taşıyan sütunlar, minber, bey mahfili, kadınlar ve müezzin mahfili tamamen ahşaptan bina edilmiştir.

3 - Caminin minber, korkuluk, kafes, üst örtüyü taşıyan kirişler, konsollar, sütunlar, minber köşkü, bey mahfili, kadınlar ve müezzin mahfili gibi birimler ahşap işleme tekniğinin yanında, yüzeyler ahşap üstü kalem işi tekniği ile tezyîn edilmiştir.

4.- Kalem işi uygulamalarında kullanılan motif türlerine baktığımızda bunların rûmi, geometrik, münhani, geçme ve hatâyî motifleri olduğu görülmektedir.

5 - Hatâyî motifi bu dönemin mimari tezyînâtında çok fazla rağbet görmemiştir. Desenlerde var olan hatâyî motifleri, genelde sade ve basit üslupta yapılmıştır.

Hatâyî motiflerine ait güzel örnekleri, dönemin yazma kitaplarında görmek mümkündür. Yapıda bulunan bu motife ait örneklerin pek çoğu sonraki dönemlere aittir.

6 - Caminin tezyînâtında düğüm motifleri veya geçmeler olarak nitelediğimiz bezeme örnekleri fazlasıyla bulunmaktadır. Bu motifler caminin konsollarında serbest olarak kompoze edilmişken, bey mahfili ve kadınlar mahfilinin alt kısımlarında kufi yazı üslubunda kullanılmıştır.

7 - Dönemin kalem işlerinde kullanılan renkler; aşı boyası, kahverengi, beyaz, mavi ve tonları, sarı, siyah gibi tabii malzemelerden elde edilen ana renkler ve onların karışımlarıdır. Motiflerin, özellikle rûmîlerin bünyeleri açıktan koyuya doğru tonlamalı olarak renklendirilmiştir.

8 - Müezzin mahfilinde görülen tasarımlar saz yolu üslubunda olup XVI. yy. a aittir ve bu tasarımların farklı dönemlerde veya iki farklı usta elinden çıktığı tahmin edilmektedir.

9 - Müezzin mahfilinin alt yüzeyinde çıtakari tekniğinde geometrik tasarım mevcuttur.

10 - Ahşap üzerinde gördüğümüz motifler ve bu motiflerden oluşturulan desenlerin pek çoğu günümüze kadar sağlam şekilde gelme imkânı bulamamıştır.

11 - Caminin tarihi seyri içerisinde pek çok kez bakım ve onarımdan geçtiği bir vakıdır. Bu süreçte kalem işleri üzerinde, bir takım oynamaların olduğu veya tezyînâta ilavelerde bulunulduğu dikkat çekmektedir.

12-Söz konusu tahribatlara ilaveten son yıllarda yapılan restorasyonda da bahsedilen bazı yanlışlıkların olduğu, renklerin ve desenlerin aslının dışında şekillendiği malumdur.

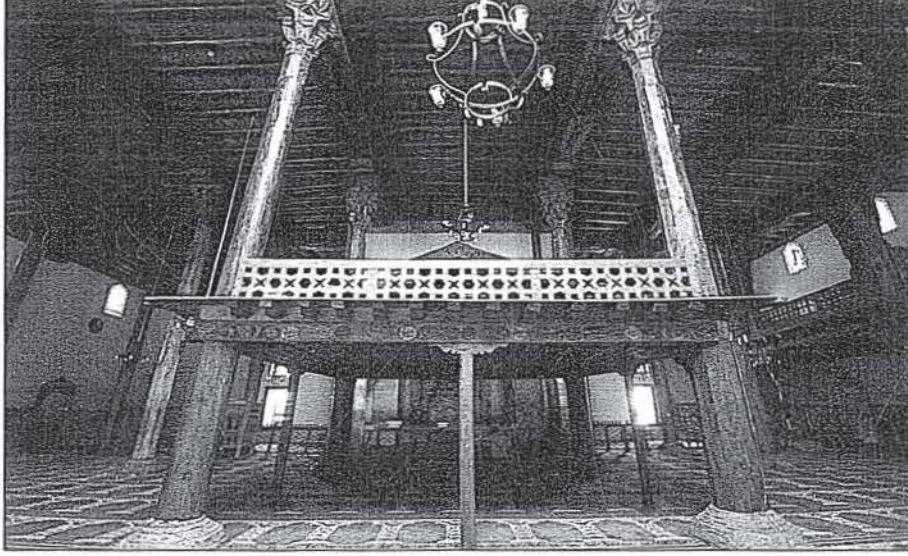
13- Selçuklu ve Beyliklere ait eserlerde müthiş bir tasarım zenginliği vardır. Herhangi bir eserde kullanılan desen, renk ve motifler, dönemin tezyîn edilmiş diğer eserleriyle benzerlikler gösterse de, tekrarı değildir.

Dolayısıyla; caminin tezyînâtındaki bir takım değişikliklerin ve ilavelerin yapılması hoş görülmemekle birlikte, dönemin tezyînât anlayışını ve desen kurgusunu bir şekilde günümüze yansıtması açısından önemlidir.

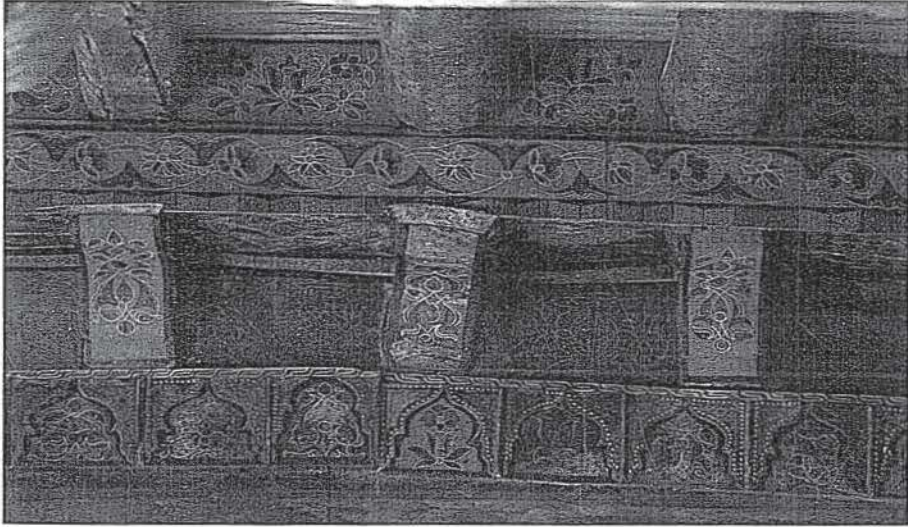
KAYNAKÇA

- Akok, Mahmut, "Konya Beyşehir'nde Eşrefoğlu Camii ve Türbesi", *Türk Et-nografya Dergisi*, S.XV, Ankara 1976, s. 5-34.
- Aslanapa, Oktay, *Türk Sanatı*, İstanbul 1993.
- Çaycı, Ahmet, *Eşrefoğlu Beyliği Dönemi Mimari Eserleri*, Ankara 2008.
- Efe, İsmail, *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*, Konya 2013.
- Erdemir, Yaşar, *Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ve Külliyesi*, Beyşehir 1999, s. 19.
- Erdoğan, M. Akif, "Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey Camiinin Vakıfları", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.VI, İzmir 1991, s.91-109.
- İsmail Râci el- Farûkî, Luis Lâmia el- Farûkî, *İslâm Kültür Atlası*, İstanbul 1999.
- Koçu, Nazım, "Tarihi Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde Geleneksel Yapı Malzeme-leri ve Onarım Çalışmalarının Değerlendirilmesi", *Artium*, C. 2, S. 1, Gaziantep 2014, s. 58-69.
- Kofoğlu, Sait, "Eşrefoğulları", *TDVİA*, C. 11, İstanbul 1995, s. 484-485.
- Muşmal, Hüseyin, "XVIII. ve XIX. Yüzyıllarda Beyşehir Kenti'nde Bulunan Müesseseler ve Vakıfları", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya 2006, s. 231-264.
- Önge, Yılmaz, "Anadolu'da XIII.-XIV. Yüzyıl Nakışlı Ahşap Camilerden Bir Örnek, Beyşehir Köşk Köyü Mescidi", *Vakıflar Dergisi*, S. IX, İstanbul 1971, s. 291-296.
- Yavaş, Doğan, "Eşrefoğlu Camii", *TDVİA*, C. 11, s. 479-480.
- Yazıcızade Ali Efendi, *Tevarih-i Al-i Selçuk*. Haz. Abdullah Bakır, İstanbul 2009, s. 68.

Resimler

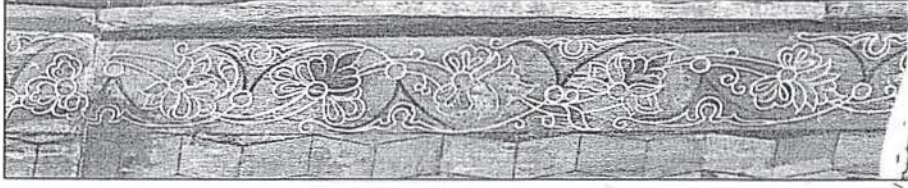
Resim 1- Eşrefoğlu Camii İç Görünüş

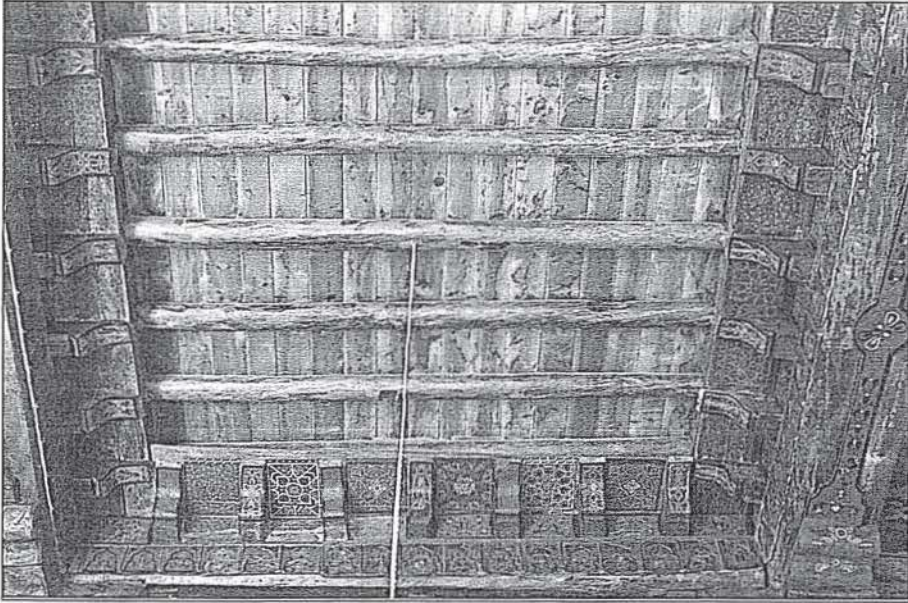
Resim 2- Eşrefoğlu Camii Orta Sahn Kalem İşleri

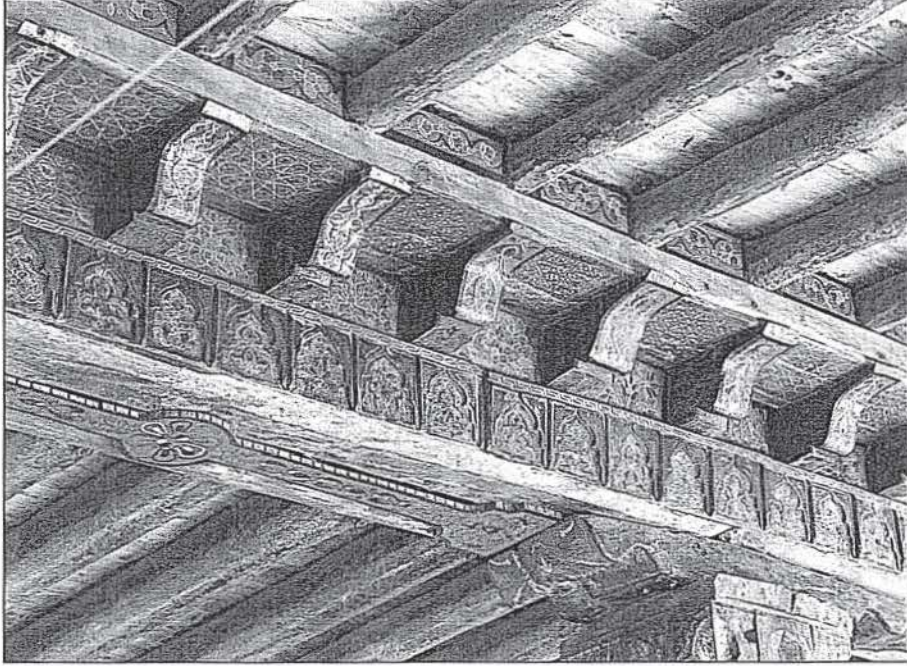
Resim 3- Kasabaköy Camii Kalem İşlerinde Yer Alan Hatâyi Motifleri

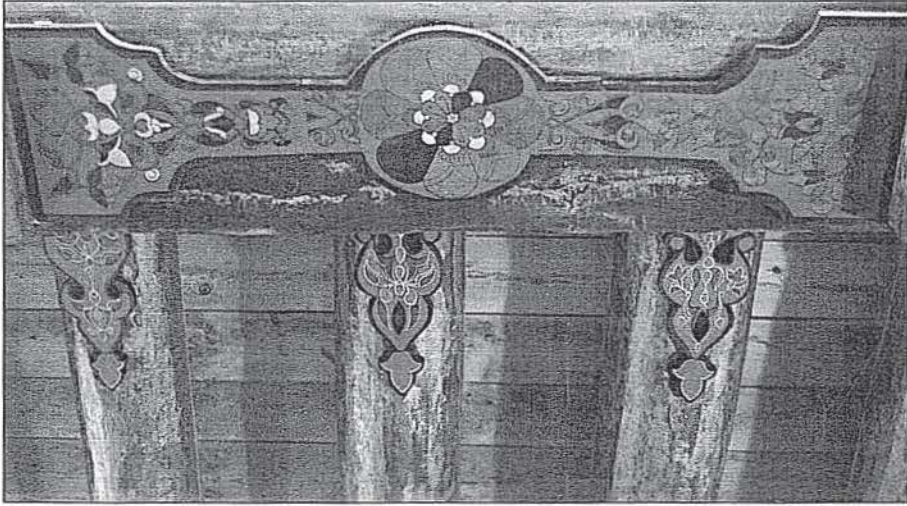
Resim 4- Eşrefoğlu Camii Rûmî, Hatâyi Motifi Kalem İşleri

Resim 5- Eşrefoğlu Camii Konsollarında Bulunan Kalem İşleri

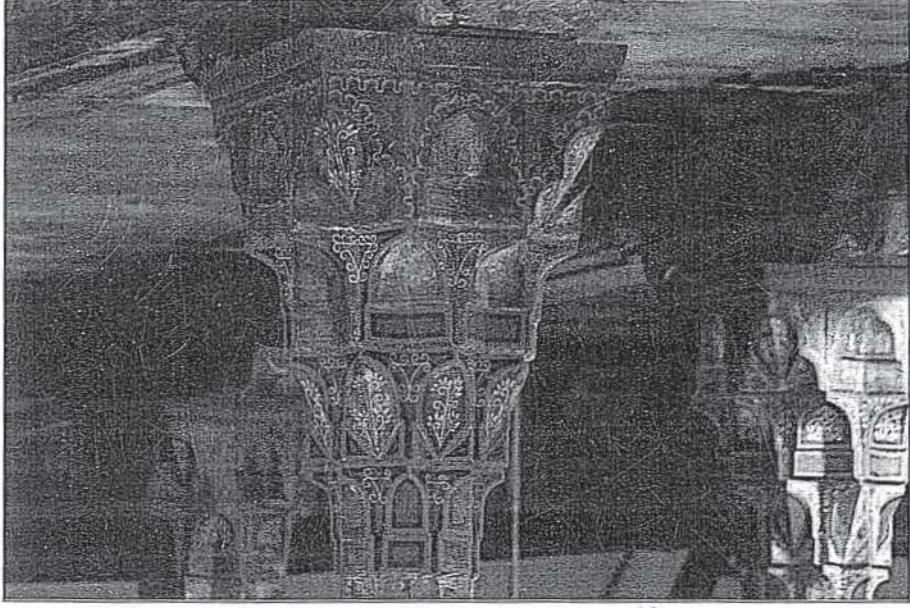
Resim 6- Eşrefoğlu Camii Taşıyıcı Kiriş Yüzeylerindeki Mihrabiye Tarzında Kompozisyonlar

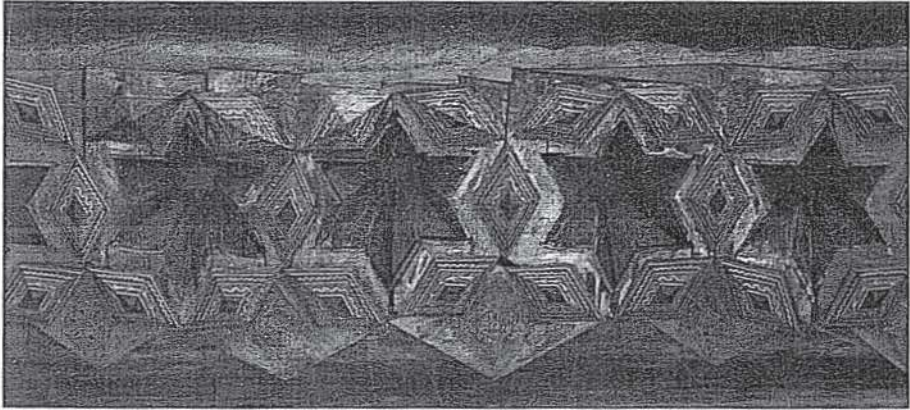
Resim 7- Eşrefoğlu Camii de Kupe Parçalarda Yer Alan Kalem İşleri

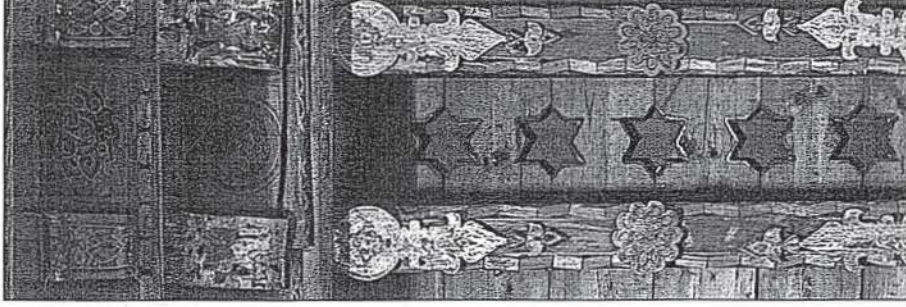
Resim 8- Eşrefoğlu Camii Geçme Motifli Kalem İşleri

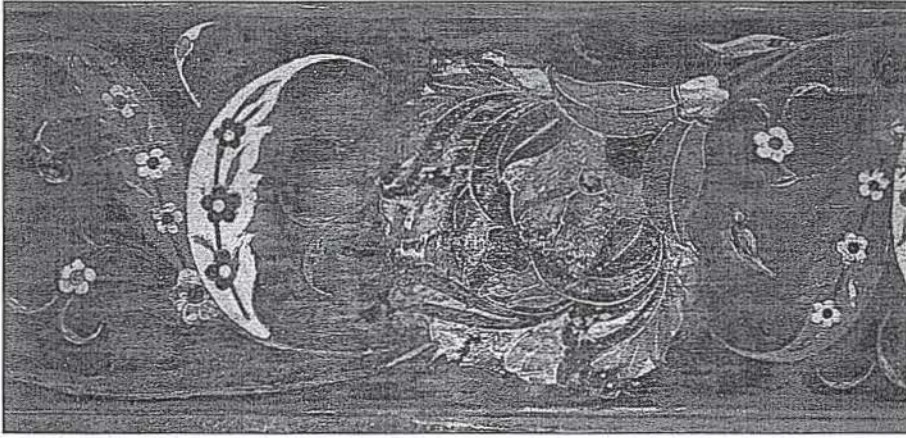
Resim 9- Eşrefoğlu Camii Sütun Başlıklarında Yer Alan Kalem İşleri

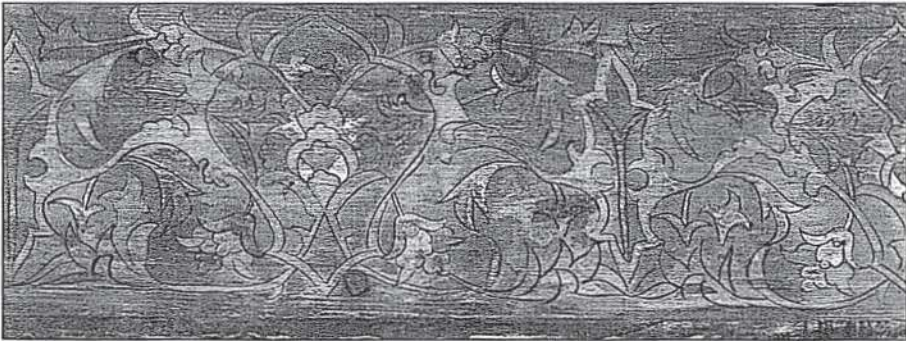
Resim 10- Eşrefoğlu Camii Tavanında Çökertme Altı Kollu Yıldız Motifleri

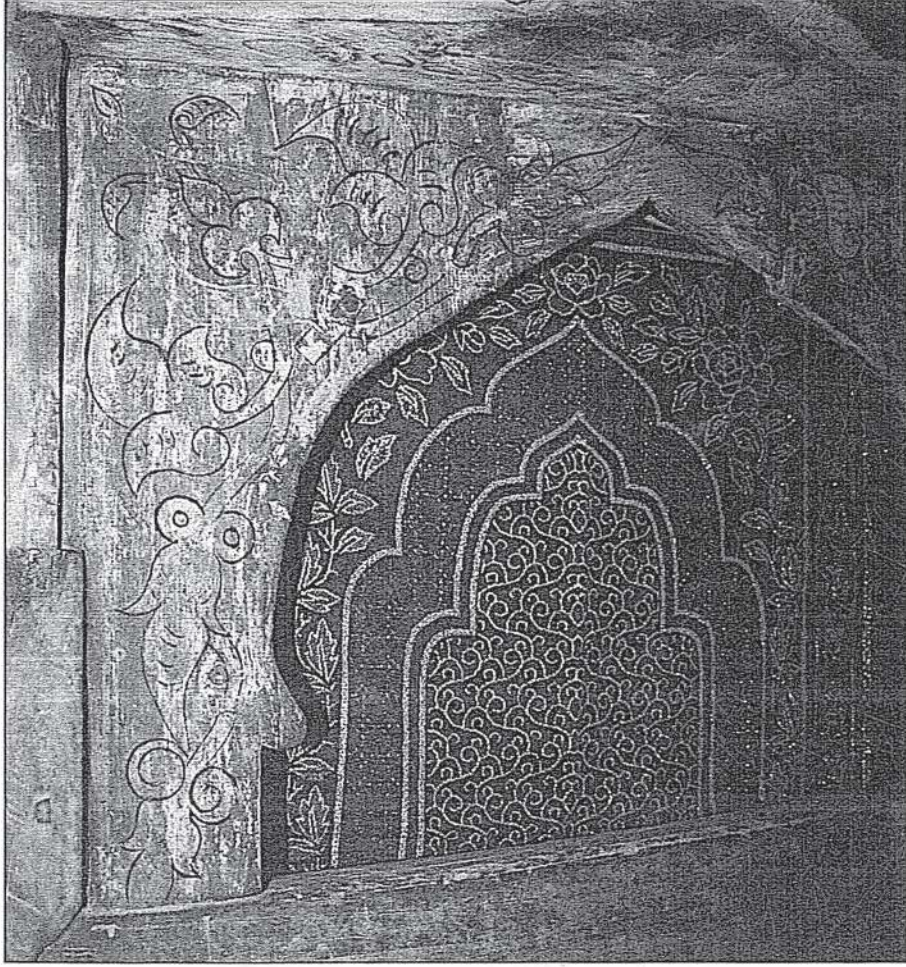
Resim 11- Kasabaköy Camii Tavanında Çökertme Altı Kollu Yıldız Motifleri

Resim 12- Eşrefoğlu Camii Müezzın Mahfili Kalem İşleri

Resim 13- Eşrefoğlu Camii Müezzın Mahfili Kalem İşleri

Resim 14- Eşrefioğlu Camii Minber Köşkü Kalem İşleri